

Attila szobra Budán 1532-ben

Elpusztult budai szobrok 400 éves jubileumára

Írta: **Palóczi Edgár**

Régi krónikásaink *Atilla* és *Buda* neveivel boronálták össze örök időkre Budavár nevét, ami alatt természetesen a mai Óbuda értendő. Feljegyezték, hogy a nagy hún király 401-ben Obudát tette székhelyévé, onnan indult hadba a rómaiak ellen Galliába, s ezalatt testvére Buda kormányozta birodalmát, aki a világhódító távollétében önkényesen magáról merte a fejedelmi székhelyet elnevezni. Ebből aztán nagy veszedelem támadt, mert 411-ben a hazatért Atilla haragjában megfojtotta öccsét, testét a Dunába vetette és elrendelte, hogy a várost ezentúl róla nevezzék el Atilla városának...

Ma már könnyű kimutatni, hogy Budavár elnevezésének semmi köze sincs a hún királyi testvérpárhoz, de eleink nagyon is hittek benne. Barnabás, budai prépost, akit eddig Anonymusnak nevezünk, 1131—41. között Atilla városának nevezi Budát, az ottani németiség pedig évszázadokon át Ettelburgnak nevezte a várost, amely-

nek a népvándorlás utáni telepesei római romjait csak a közelmúlt idők „Isten ostroma” emlékéhez tudták fantáziájukban hozzáfűzni. Atilla emléke tehát mindenkor igen népszerű volt a mai Óbudán. A tulajdonképeni Budavárba azonban most 400 éve fellette érdekes módon került fel az Atilla—Buda kultusz.

XVIII. századbéli művelődéstörténeteseink Bél Mátyástól a derék Korallinszkiig hiteles forrás nyomán egyaránt említik, hogy az 1532. évben Szapolyai János király Budavárban a plébánia templomnál felállítottta Atilla és Buda mellszobrait.

Mi bírta rá vajjon a hajdanvaló erdélyi vajdát, hogy egy emberöltőnek Hollós Mátyás király után, ismét szobrokkal díszítse fel Budavárt, még pedig világi profán tárgyú szobrokkal a mai koronázó főtemplom előtt, abban a félelmes 1532. évben, amelyben könnyezve nézte a nagy magyar renaissancekirály dicsőségét hirdető palota ablakaiból 10.000 keresztény fogoly-

Budai

Lapló

1932 december 7

H I R D E T É S E K

Egy hasáb széles, 1 m/m magas sor egyszeri közlésnél 30 F. Szöveg sor ára 2 P. Közgazdasági közlemények megállapodás szerint

A hirdetések díja mindenkor **előre fizetendő**
Állandó hirdetőknél nagy kedvezmény

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budán, I. Bors-u. 24

Telefon: Aut. 502-96. Hivatalos órák: délután 4-6 ig

nak keserves rabságba hurcolását a messze kelet rabszolgapiacaira... Erdélyi vajdát, hogy egy emberöltővel nek felelevenítésével akart-e erőt önteni a magyarba, avagy a hálátlan nyugat bűnös közönyén felháborodott magyar léleknek egy öntudat alatti megálmodása a *túráni* eszmének volt e a szoborállítások gesztusa — ki tudná ma már eldönteni. Annyi azonban bizonyos, hogy *Szapolyai* János történetünk legfélelmeőbb napjaiban ösztönszerűleg megérezte, hogy két ellenség között a magyarságra a keleti veszedelem a kisebb bajt jelenti.

Szobrai, az utolsó régi budai szobrászműhely alkotásai elpusztultak. Arra a sorra jutottak, mint *Zsigmond király budai lovasszobra*, *Mátyás király klasszikus tárgyú emlékszobrai* s még leírásuk is felette szükséztű. Talán azok a XVII. századbeli Atilla és Buda emlékérmek őrizték meg érdekesen megmintázott fejeik rajzát, amelyekről annyit vitáztak érmészeink. Történetük azonban a régi Buda művészettörténetének egyik érdekes és elfelejtett lapja, amelynek különös aktualitást kölcsönöz az Atilla jubileum közelgő éve és az a körülmény, hogy több jeles szobrászunk már régebben kísérletezik Atilla emlékének szobrászati megörökítésével „hajdanvaló városában.”

Két nagyszabású Atilla szobortervezetet láttam a közelmúltban. *Lechner* Jenő monumentális szobortervét, amelyet a *Túráni Társaság* őriz par-

lamenti tanácstermében, s a *Vérmezőre* szánt alkotója, és — *illyefalvi Lóte Évának*, ennek az ősi székely családból származó nagytehetségű fiatal szobrászművésznőnek megkapó szobortervét budai műtermében, amelyben pompásan van kifejezve a túráni lovasnépeknek minden akadályt újkuból elsöprő lendülete és Atillának már a misztikum határán álló lenyűgöző nagysága.

Ott álltam a szobortervezet előtt, amelyet a híres székely *Dózsa* család — *Dózsa György* a parasztszeker is belőle került ki egykor — késő leszármazottja alkotott. S gondolatban visszazálltam négyszáz év előtti időbe, amikor *Szapolyai János* király a budai plébánia templom előtt, hivatól körülveve gyönyörködött Atilla és testvéröccse *első* budai szobraiban és az utolsó magyar nemzeti király arcjátékában ismét megjelent a *Szapolyaiak* mindenre elszánt kemény vonása, amellyel egykor cigányzene hangjainál nézte végig Temesvár alatt *Dózsa Györgynek* a parasztkirálynak szörnyű kivégzését és hallgatta egykor atyja, *Zápolya István*, Bécs helytartója, *Mátyás király* halála hírét...

Utószó az olvasóhoz. Magyar fiúknak valahogy kedvesebb az *Atilla* — egy t-vel és két l-lel — mint az *Attila*. Használjuk ezért inkább e név előbbi változatát. A Magyar Tudományos Akadémia legújabb helyesírási szabályzata a választást ránk bízta.